Bihar
PRT

Previous Year Paper
(Language) Paper-I
25 Aug, 2023 Shift 2

Test Prime

ALL EXAMS, ONE SUBSCRIPTION

70,000+ Mock Tests

Personalised Report Card

Unlimited Re-Attempt

600+ Exam Covered

Previous Year Papers

500% Refund

IBPS

NABARD

ATTEMPT FREE MOCK NOW

Adda247 GET IT ON Google Play

16/PV/M–2023–01

Booklet Series

E

Candidate's Roll Number

Serial No.

Question Booklet

LANGUAGE

Paper—1

Time Allowed : 2 Hours **Maximum Marks : 100**

Read the following instructions carefully before you begin to answer the questions.

IMPORTANT INSTRUCTIONS

1. This Question Booklet divided into two Parts, Part–I and Part–II. Part–I contains questions of **English Language**, which is common for all. Part–II contains questions of three Languages—Hindi Language, Urdu Language and Bengali Language. **Choose the question from any one Language out of three Languages**.
2. **Part–I** consists of Question Nos. **1** to **25**. In **Part–II**, **Hindi Language** consists of Question Nos. **H–26** to **H–100**, **Urdu Language** consists of Question Nos. **U–26** to **U–100** and **Bengali Language** consists of Question Nos. **B–26** to **B–100**.
3. **All** questions carry equal marks.
4. Attempt questions from Part–I and any one Language out of three Languages in Part–II.
5. **Immediately after commencement of the examination, you should check up your Question Booklet and ensure that the Question Booklet Series is printed on the top right-hand corner of the Booklet. Please check that the Booklet contains 48 printed pages including four pages (Page Nos. 44 to 47) for Rough Work and no page or question is missing or unprinted or torn or repeated. If you find any defect in this Booklet, get it replaced immediately by a complete Booklet of the same series.**
6. You must write your Roll Number in the space provided on the top of this page. Do not write anything else on the Question Booklet.
7. An Answer Sheet will be supplied to you separately by the Invigilator to mark the answers. **You must write your Name, Roll Number, Question Booklet Series and other particulars in the space provided on Page–1 of the Answer Sheet provided, failing which your Answer Sheet will not be evaluated.**
8. You should encode your **Roll Number** and the **Question Booklet Series E, F, G or H** as it is printed on the top right-hand corner of the Question Booklet with Black/Blue ink ballpoint pen in the space provided on **Page–2** of your Answer Sheet. **If you do not encode or fail to encode the correct series of your Question Booklet, your Answer Sheet will not be evaluated correctly.**
9. Each question comprises of **five** responses—(A), (B), (C), (D) and (E). You are to select ONLY ONE correct response and mark it in your Answer Sheet. In any case, choose ONLY ONE response for each question. Your total marks will depend on the number of correct responses marked by you in the Answer Sheet.
10. In the Answer Sheet, there are **five** circles—Ⓐ, Ⓑ, Ⓒ, Ⓓ and Ⓔ against each question. To answer the questions, you are to mark with Black/Blue ink ballpoint pen ONLY ONE circle of your choice for each question. Select only one response for each question and mark it in your Answer Sheet. If you mark more than one answer for one question, the answer will be treated as wrong. **Use Black/Blue ink ballpoint pen only to mark the answer in the Answer Sheet. Any erasure or change is not allowed.**
11. You should not remove or tear off any sheet from the Question Booklet. You are not allowed to take this Question Booklet and the Answer Sheet out of the Examination Hall during the examination. **After the examination has concluded, you must hand over your Answer Sheet to the Invigilator.** Thereafter, you are permitted to take away the Question Booklet with you.
12. Failure to comply with any of the above instructions will render you liable to such action or penalty as the Commission may decide at their discretion.
13. Candidates must assure before leaving the Examination Hall that their Answer Sheets will be kept in Self Adhesive LDPE Bag and completely packed/sealed in their presence.

ध्यान दें : अनुदेशों का हिन्दी रूपान्तर इस पुस्तिका के अन्तिम पृष्ठ पर छपा है।

Adda247 GET IT ON Google Play

PART—I

English Language

***Directions* (Q. Nos. 1 to 5) :** Fill in the blanks with a/an/the.

1. The doctors and nurses are attending to _____ injured people.

(A) a

(B) an

(C) the

(D) More than one of the above

(E) None of the above

2. _____ engineers of ISRO have done a tremendous task.

(A) A

(B) An

(C) The

(D) More than one of the above

(E) None of the above

3. The child is crying. Please buy _____ ice cream for him.

(A) a

(B) an

(C) the

(D) More than one of the above

(E) None of the above

4. He told us that he would be back in _____ hour.

(A) a

(B) an

(C) the

(D) More than one of the above

(E) None of the above

5. _____ Indians are very good in Maths.

(A) A

(B) An

(C) The

(D) More than one of the above

(E) None of the above

***Directions* (Q. Nos. 6 to 10) :** Choose the correct alternative for each of the following.

6. Which of the following is ***not*** a planet?

(A) Mercury

(B) Pluto

(C) Moon

(D) More than one of the above

(E) None of the above

Adda247 GET IT ON Google Play

7. Which of the following is ***not*** found in a kitchen?

(A) Commode

(B) Stove

(C) Utensil

(D) More than one of the above

(E) None of the above

8. Which of the following is ***not*** found in an electric shop?

(A) Tube light

(B) Tube

(C) Motor

(D) More than one of the above

(E) None of the above

9. Which among the following is ***not*** a vegetable?

(A) Tomato

(B) Dragon fruit

(C) Strawberry

(D) More than one of the above

(E) None of the above

10. Which one is ***not*** found in an office?

(A) Watercooler

(B) Chairs and tables

(C) Files and computers

(D) More than one of the above

(E) None of the above

Directions **(Q. Nos. 11 to 15) :** Complete the sentences given below using the correct alternatives.

11. Spring comes after

(A) Summer

(B) Rain

(C) Winter

(D) More than one of the above

(E) None of the above

12. If Monday is the first day of the week, which is the fourth day?

(A) Wednesday

(B) Tuesday

(C) Thursday

(D) More than one of the above

(E) None of the above

13. If today is Sunday, then the day before yesterday was

(A) Saturday

(B) Monday

(C) Friday

(D) More than one of the above

(E) None of the above

Adda247 GET IT ON Google Play

14. July comes before the month of

(A) May

(B) June

(C) August

(D) More than one of the above

(E) None of the above

15. Look at the _____ in the sky.

(A) rocks

(B) rose

(C) birds

(D) More than one of the above

(E) None of the above

***Directions* (Q. Nos. 16 to 20) :** Choose the correct alternative for each of the following.

16. Brother's wife is

(A) sister

(B) sister-in-law

(C) brother

(D) More than one of the above

(E) None of the above

17. Uncle's daughter is

(A) sibling

(B) niece

(C) cousin

(D) More than one of the above

(E) None of the above

18. Wife's sister is

(A) sister-in-law

(B) brother-in-law

(C) mother-in-law

(D) More than one of the above

(E) None of the above

19. Sister's son is

(A) nephew

(B) niece

(C) cousin

(D) More than one of the above

(E) None of the above

20. Sister's husband is

(A) brother-in-law

(B) sister-in-law

(C) cousin

(D) More than one of the above

(E) None of the above

Adda247
GET IT ON Google Play

Directions **(Q. Nos. 21 to 25) :** Read the passage given below and choose the correct alternative for each of the following.

There was a dog and he was very hungry. He searched for food everywhere and at last he found a bone. He started going home after picking the bone with his mouth. There was a bridge on the way to his home. When he started crossing it, he saw his reflection in water. The dog thought that there was another dog with a bone in water. He wanted to get that other bone too. So the dog started barking at his own reflection. His bone fell in water as soon as he opened his mouth. The greedy dog lost his bone.

21. What did the dog start crossing?

(A) Road

(B) Bridge

(C) Water

(D) More than one of the above

(E) None of the above

22. What did the hungry dog find?

(A) Water

(B) Food

(C) Bone

(D) More than one of the above

(E) None of the above

23. The dog barked and the bone fell down from his

(A) legs

(B) body

(C) mouth

(D) More than one of the above

(E) None of the above

24. What did the dog want from the other dog he saw in water?

(A) Bone

(B) Bridge

(C) Food

(D) More than one of the above

(E) None of the above

25. The moral of the story is

(A) Don't open your mouth

(B) Don't bark at another dog

(C) Don't be greedy

(D) More than one of the above

(E) None of the above

Adda247 GET IT ON Google Play

PART—II

Hindi Language

H-26. संयुक्त स्वर कौन-से हैं?

(A) ए, ऐ

(B) आ, ई

(C) अ, ओ

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-27. प्रत्येक वर्ग का प्रथम एवं द्वितीय वर्ण किस प्रकार के हैं?

(A) नाद

(B) अघोष

(C) घोष

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-28. ख और घ ध्वनि किस प्रकार की है?

(A) नाद

(B) अल्पप्राण

(C) महाप्राण

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-29. ''संघ की राजभाषा हिन्दी और लिपि देवनागरी होगी'' —यह किस अनुच्छेद में कहा गया है?

(A) 351

(B) 348

(C) 343

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-30. निम्नलिखित में से कौन-सी भाषा आर्यभाषाओं में शामिल **नहीं** है?

(A) संस्कृत

(B) प्राकृत

(C) तुर्की

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-31. भाववाचक संज्ञा कौन-सी है?

(A) मित्रता

(B) पीला

(C) अच्छा

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247
GET IT ON Google Play

H-32. निम्नलिखित में से कौन-सा प्रश्नवाचक सर्वनाम **नहीं** है?

(A) किससे

(B) किनके

(C) किसी से

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-33. 'मैंने नौकर से खाना बनवाया।' वाक्य में कौन-सी क्रिया है?

(A) सकर्मक

(B) प्रेरणार्थक

(C) अकर्मक

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-34. 'उसको व्यापार में करोड़ों का घाटा हो गया।' उक्त वाक्य में किस प्रकार का विशेषण है?

(A) संख्याबोधक

(B) परिमाणबोधक

(C) अनिश्चयबोधक

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-35. 'शब्द का अर्थबोध कराने वाला' कौन-सा शब्द है?

(A) शब्द-शक्ति

(B) वाक्य

(C) एकार्थक

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-36. छंदों की गणना किससे की जाती है?

(A) शब्द और वर्ण

(B) धातु और स्वर

(C) वर्ण और मात्रा

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-37. उपमा अलंकार का निम्नलिखित में से कौन-सा अंग है?

(A) उपमेय

(B) उपमान

(C) साधारण धर्म

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-38. 'पेड़ से पत्ते गिरते हैं।' वाक्य में कौन-सा कारक है?

(A) करण कारक

(B) अपादान कारक

(C) संबंध कारक

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-39. मानक भाषा की विशेषता है

(A) ऐतिहासिकता

(B) स्वायत्तता

(C) एकरूपता

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-40. द्वंद्व समास में कौन-सा प्रधान होता है?

(A) दोनों पद

(B) अन्य पद

(C) दूसरा पद

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-41. हिन्दी भाषा के विकास का सही क्रम है

(A) पालि, संस्कृत, प्राकृत, अपभ्रंश

(B) संस्कृत, प्राकृत, पालि, अपभ्रंश

(C) अपभ्रंश, संस्कृत, प्राकृत, पालि

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-42. 'प्राकृत पैंगलम' के छंद किस रस से संबंधित हैं?

(A) श्रृंगार रस

(B) वीर रस

(C) अद्भुत रस

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-43. भाषाओं के पारिवारिक वर्गीकरण का आधार है

(A) अर्थ

(B) इतिहास

(C) रूपरचना

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-44. संकलन-त्रय की नाट्य-अन्विति **नहीं** है

(A) काल

(B) स्थान

(C) क्रिया

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-45. संज्ञा अथवा सर्वनाम के जिस रूप से उसका संबंध वाक्य के किसी दूसरे शब्द के साथ प्रकाशित होता है, उसे क्या कहते हैं?

(A) क्रिया-विशेषण

(B) संबंध सूचक

(C) कारक

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-46. शब्द की जिस शक्ति से उसके संकेतित अर्थ का बोध हो, वहाँ कौन-सी शब्द शक्ति होती है?

(A) शुद्ध लक्षणा

(B) अभिधा

(C) लक्षणा

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-47. वक्रोक्तिवाद के प्रतिपादक आचार्य हैं

(A) कुंतक

(B) मम्मट

(C) हेमचंद्र

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-48. निम्नलिखित कथनों, स्थापना (अ) और तर्क (ब) पर विचार कीजिए और नीचे दिए गए कूट से सही विकल्प का चयन कीजिए :

स्थापना (अ) :

कला का आस्वाद युग-निरपेक्ष नहीं होता।

तर्क (ब) :

शाश्वतता का गुण कालजयी कलाकृतियों में सहज अंतर्भूत नहीं होता।

कूट :

(A) (अ) सही और (ब) गलत है

(B) (अ) और (ब) दोनों गलत हैं

(C) (अ) गलत और (ब) सही है

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-49. निम्नलिखित कथनों, स्थापना (अ) और तर्क (ब) पर विचार कीजिए और नीचे दिए गए कूट से सही विकल्प का चयन कीजिए :

स्थापना (अ) :

आधुनिकता एक सतत और अंतहीन प्रक्रिया है।

तर्क (ब) :

क्योंकि प्रत्येक परिवर्तन नए सिद्धांतों और संभावनाओं को जन्म देता है।

कूट :

(A) (अ) सही और (ब) गलत है

(B) (अ) और (ब) दोनों गलत हैं

(C) (अ) गलत और (ब) सही है

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-50** से **H-54** तक) : निम्नलिखित प्रत्येक वाक्य में एक शब्द रेखांकित है। प्रत्येक रेखांकित शब्द के लिए (A), (B), (C), (D) और (E) विकल्प हैं। इनमें से रेखांकित शब्द के लिए, अर्थ की दृष्टि से, उपयुक्त विकल्प चुनकर उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-50. आकाश में काले बादल हैं।

(A) मेघ

(B) अभ्र

(C) वारिधर

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-51. किसान बहुत मेहनत करते हैं।

(A) खेतीजीवी

(B) सुरपति

(C) किन्नराधिपति

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-52. स्त्री जीवन बड़ा कठिन है।

(A) मीन

(B) शारदा

(C) कान्ता

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-53. चंद्रमा रात्रि की शोभा बढ़ाता है।

(A) अंशुमाली

(B) सुधांशु

(C) प्रभाकर

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-54. जल ही जीवन है।

(A) समीर

(B) ललित

(C) इला

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-55** से **H-59** तक) : निम्नलिखित शब्दों में से उपसर्ग छाँटकर सही विकल्प उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-55. सहकारी

(A) स

(B) सह

(C) कारी

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-56. सुडौल

(A) स

(B) ल

(C) सुह

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-57. अभ्युदय

(A) अ

(B) अभ्

(C) अभि

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-58. बदमाश

(A) बद

(B) ब

(C) श

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-59. संपूर्ण

(A) स

(B) सम्

(C) संन्

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं॰ **H-60** से **H-64** तक) : निम्नलिखित शब्दों में कौन-सा समास है? सही विकल्प चुनकर उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-60. यथाशक्ति

(A) तत्पुरुष

(B) कर्मधारय

(C) बहुव्रीहि

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-61. शीतोष्ण

(A) अव्ययीभाव

(B) तत्पुरुष

(C) कर्मधारय

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-62. त्रिभुवन

(A) द्विगु

(B) द्वंद्व

(C) तत्पुरुष

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-63. अन्न–जल

(A) द्वंद्व

(B) द्विगु

(C) बहुव्रीहि

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-64. नीलकंठ

(A) अव्ययीभाव

(B) तत्पुरुष

(C) बहुव्रीहि

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-65** से **H-69** तक) : निम्नलिखित शब्दों के अनेक अर्थ हैं। दिए गए विकल्पों में से जो शब्द का सही अर्थ **नहीं** है उसे उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-65. अज

(A) बकरा

(B) शिव

(C) ब्रह्मा

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-66. अर्थ

(A) धन

(B) कारण

(C) अक्षर

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-67. हरि

(A) विष्णु

(B) मेंढक

(C) महावीर

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-68. उत्तर

(A) उत्तर दिशा

(B) उल्टा

(C) हल

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-69. जलज

(A) कमल

(B) नक्षत्र

(C) जाला

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-70** से **H-74** तक) : निम्नलिखित वाक्यों में से विशेषण को पहचानकर सही विकल्प को अपने उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-70. मैंने प्रतियोगिता में दूसरा स्थान पाया।

(A) मैंने

(B) प्रतियोगिता

(C) दूसरा

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-71. बाहर कोई व्यक्ति घंटी बजा रहा है।

(A) बाहर

(B) कोई

(C) घंटी

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-72. यह विद्यालय मेरा है।

(A) यह

(B) विद्यालय

(C) मेरा

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-73. मोहन चार किलो बर्फी तुलवा रहा था।

(A) मोहन

(B) चार किलो

(C) बर्फी

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-74. दिल्ली में ऊँची इमारतें हैं।

(A) दिल्ली

(B) इमारतें

(C) ऊँची

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-75** से **H-78** तक) : दिए गए वाक्य के लिए शुद्ध वाक्य चुनिए तथा (A), (B), (C), (D) और (E) में से सही विकल्प का चयन कीजिए।

H-75. वह शनिवार के दिन चला गया।

(A) वह चला गया शनिवार के दिन।

(B) वह शनिवार को चला गया।

(C) वह चला गया शनिवार को।

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-76. कमला बहुत विद्वान है।

(A) कमला विद्वान है बहुत।

(B) कमला विदुषी है बहुत।

(C) कमला बहुत विदुषी है।

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-77. वे कहाँ जाना है?

(A) वो कहाँ जाना है?

(B) उन्होंने कहाँ जाना है?

(C) उन्हें कहाँ जाना है?

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-78. मुझे फल आम का अच्छा लगता है।

(A) मुझे आम अच्छा लगता है।

(B) मुझे अच्छा लगता आम है।

(C) मुझे आम का फल अच्छा लगता है।

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-79** से **H-82** तक) : निम्नलिखित तत्सम शब्दों के लिए पाँच विकल्प (A), (B), (C), (D) और (E) दिए गए हैं। इनमें से सर्वाधिक उपयुक्त विकल्प चुनकर उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-79. चुल्लिः

(A) चूल्हा

(B) चौकी

(C) चोंच

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-80. सूचि

(A) सत्तू

(B) सलाई

(C) सूई

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-81. काष्ठ

(A) काँटा

(B) काठ

(C) लकड़ी

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-82. स्वर्ण

(A) स्वर्णकार

(B) सोना

(C) सुनार

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-83** से **H-86** तक) : निम्नलिखित अशुद्ध शब्दों के लिए पाँच-पाँच विकल्प दिए गए हैं। इनमें से शुद्ध शब्द को चुनकर उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-83. संनयासी

(A) संयासी

(B) संन्यासी

(C) सन्यासी

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-84. तयाजय

(A) तियागय

(B) त्याग

(C) त्याज्य

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-85. सुद्रढ़

(A) सूदृढ़

(B) सुदृढ़

(C) सुदृठ

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-86. ज्योतसना

(A) ज्योत्स्ना

(B) ज्योतस्ना

(C) ज्यौत्सना

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

निर्देश (प्रश्न सं० **H-87** से **H-90** तक) : निम्नलिखित वाक्य या वाक्यांश के लिए पाँच-पाँच विकल्प दिए गए हैं। इनमें से उपयुक्त विकल्प को चुनकर उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-87. जो सब कुछ जानता है

(A) सर्वज्ञ

(B) अल्पज्ञ

(C) बहुज्ञ

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-88. जो वचन से परे हो

(A) अकथनीय

(B) वर्णनातीत

(C) अचिन्त्य

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-89. जो भूमि उपजाऊ हो

(A) बंजर

(B) अजर

(C) उर्वर

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-90. जिसका इलाज न हो सके

(A) अकरणीय

(B) असाध्य

(C) अल्पायु

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-91** से **H-95** तक) : निम्नलिखित मुहावरों/लोकोक्तियों के लिए (A), (B), (C), (D) और (E) के रूप में पाँच-पाँच विकल्प दिए गए हैं। इनमें से उपयुक्त अर्थ को चुनकर उत्तर-पत्रक में चिह्नित कीजिए।

H-91. अंगारों पर पैर रखना

(A) खतरनाक कार्य करना

(B) रोष और जलन के मारे कुढ़ना

(C) अत्यंत दुःख सहना

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-92. आम के आम गुठलियों के दाम

(A) सही मोल-भाव करना

(B) एक काम से दूसरा काम हो जाना

(C) अधिक लाभ

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-93. आगे नाथ न पीछे पगहा

(A) मूर्ख धनवान

(B) माँ-बाप का न होना

(C) किसी तरह की जिम्मेवारी का न होना

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

H-94. कान देना

(A) दण्ड देना

(B) बिल्कुल ध्यान न देना

(C) ध्यान देना

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-95. गूँगे का गुड़

(A) अवर्णनीय दुःख

(B) अवर्णनीय सुख

(C) निन्दनीय कार्य

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

निर्देश (प्रश्न सं० **H-96** से **H-100** तक) : निम्नलिखित अवतरण को ध्यानपूर्वक पढ़िए और पूछे गए प्रश्नों के लिए (A), (B), (C), (D) और (E) में से सही विकल्प का चयन कीजिए।

पुराणों में देखा गया है कि तप देवता करते हैं और राक्षस भी। जिस किसी को कुछ भी सिद्धि प्राप्त करनी है, तप किए बिना कोई चारा नहीं। इसमें उसकी नीयत अगर सात्विक रही, तो उसका और दुनिया का भला होता है। अगर उसकी नीयत बुरी रही, तो वह सारी दुनिया का नाश भी कर सकता है। मनुष्य ने ऐटम बम, हाइड्रोजन बम जैसे अस्त्र तैयार किए। यह सब मनुष्य की तपस्या का ही फल है। इस आसुरी तपस्या से दुनिया का तो नुकसान होता ही है, लेकिन ऐसी तपस्या करने वाला स्वयं आत्मनाश की तैयारी करता है।

H-96. 'कोई चारा नहीं' से तात्पर्य है

(A) कई रास्ते होना

(B) दूसरा रास्ता न होना

(C) सही रास्ता होना

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-97. 'नीयत' से तात्पर्य है

(A) इरादा

(B) सोच

(C) अनिश्चय

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-98. सात्विक नीयत से क्या होता है?

(A) दुनियादारी

(B) दुनिया का बुरा

(C) दुनिया का भला

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-99. आसुरी तपस्या से मनुष्य ने क्या बनाया?

(A) शांति

(B) ऐटम बम

(C) हवाई जहाज

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

H-100. उपर्युक्त अवतरण का उपयुक्त शीर्षक हो सकता है

(A) सिद्धि

(B) तप

(C) ऐटम बम

(D) उपर्युक्त में से एक से अधिक

(E) उपर्युक्त में से कोई नहीं

Adda247 GET IT ON Google Play

Bengali Language

নির্দেশ (প্রশ্ন সংখ্যা B-26 থেকে B-50) : নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলি পাঠ করে সঠিক উত্তর নির্বাচন করো।

অনুচ্ছেদ—১

এখন আমেরিকায় বড় বড় যন্ত্রযোগে জলকে একদম বাষ্প করে দেয়, আবার সেই বাষ্পকে জল করে; তারপর আর একটা যন্ত্র দ্বারা বিশুদ্ধ বায়ু তার মধ্যে পুরে দেয়, যে বায়ুটা বাষ্প হবার সময়ে বেরিয়ে যায় (তার পরিবর্তে)। সে জল অতি বিশুদ্ধ; ঘরে ঘরে এখন দেখছি তাই।

যার দু-পয়সা আছে আমাদের দেশে, সে ছেলেপিলেগুলোকে নিত্য কচুরি মণ্ডা-মেঠাই খাওয়াবে! ভাত রুটি খাওয়া অপমান! এতে ছেলেপিলেগুলো নড়ে-ভোলা পেটমোটা আসল জানোয়ার হবে না তো কি? এত বড় ষণ্ডা জাত ইংরেজ, এরা ভাজাভুজি মেঠাই-মণ্ডার নামে ভয় খায়, যাদের বরফান দেশে বাস, দিনরাত কসরত! আর আমাদের অগ্নিকুণ্ডে বাস, এক ঘর থেকে আর এক ঘরে নড়ে বসতে চাইনি, আর আহার লুচি-কচুরি, মেঠাই—ঘিয়েভাজা, তেলেভাজা! সেকেলে পাড়াগেঁয়ে জমিদার এককথায় দশ-ক্রোশ হেঁটে দিত, দু-কুড়ি কই মাছ কাঁটাসুদ্ধ চিবিয়ে ছাড়ত, ১০০ বৎসর বাঁচত। তাদের ছেলেপিলেগুলো কলকেতায় আসে, চশমা চোখে দেয়, লুচি-কচুরি খায়, দিনরাত গাড়ি চড়ে, আর প্রস্রাবের ব্যামো হয়ে মরে; 'কলকেত্তাই' হাওয়ার এই ফল! আর সর্বনাশ করেছে ঐ পোড়া ডাক্তার-বদ্যিগুলো। ওরা সবজান্তা, ওষুধের জোরে ওরা সব করতে পারে। একটু পেটগরম হয়েছে তো অমনি একটু ওষুধ দাও; পোড়া বদ্যিও বলে না যে, দূর কর্ ওষুধ, যা, দু-ক্রোশ হেঁটে আস্‌গে যা। নানান্ দেশ দেখছি, নানান্ রকমের খাওয়াও দেখছি। তবে আমাদের ভাত-ডাল, ঝোল-চচ্চড়ি, শুক্তো, মোচার ঘণ্টের জন্য পুনর্জন্ম নেওয়াও বড় বেশি কথা মনে হয় না। দাঁত থাকতে তোমরা যে দাঁতের মর্যাদা বুঝছ না, এই আপসোস। খাবার নকল কি ইংরেজের করতে হবে—সে টাকা কোথায়? এখন আমাদের দেশের উপযোগী যথার্থ বাঙালী খাওয়া, উপাদেয় পুষ্টিকর ও সস্তা খাওয়া পূর্ব-বাঙলায়, ওদের নকল কর যত পারো। যত পশ্চিমের দিকে ঝুঁকবে, ততই খারাপ; শেষ কলাইয়ের ডাল আর মাছের টক মাত্র—আধা-সাঁওতালী বীরভূম বাঁকড়োয় দাঁড়াবে! তোমরা কলকেতার লোক, ঐ যে এক সর্বনেশে ময়দার তালে হাতে-মাটি দেওয়া ময়রার দোকানরূপ সর্বনেশে ফাঁদ খুলে বসেছে, ওর মোহিনীতে বীরভূম বাঁকড়ো ধামাপ্রমাণ মুড়ি দামোদরে ফেলে দিয়েছে, কলায়ের ডাল গেছেন খানায়, আর পোস্তবাটা দেয়ালে লেপ দিয়েছে, ঢাকা-বিক্রমপুরও টাইমাছ কচ্ছপাদি জলে ছেড়ে দিয়ে 'সইভ্য' হচ্ছে! নিজেরা তো উচ্ছন্নে গেছ, আবার দেশসুদ্ধকে দিচ্ছ, এই তোমরা বড্ড সভ্য, শহুরে লোক! তোমাদের মুখে ছাই! ওরাও এমনি আহাম্মক যে, ঐ কলকেতার আবর্জনাগুলো খেয়ে উদরাময় হয়ে মর-মর হবে, তবু বলবে না যে, এগুলো হজম হচ্ছে না, বলবে—নোনা লেগেছে! কোনরকম করে শহুরে হবে!

B-26. অনুচ্ছেদ অনুযায়ী উপাদেয় পুষ্টিকর ও সস্তা খাওয়ার জন্য নকল করা যেতে পারে

(A) উত্তরবঙ্গকে

(B) দক্ষিণবঙ্গকে

(C) পশ্চিমবঙ্গকে

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-27. অনুচ্ছেদ অনুযায়ী কোন্ রোগকে চাপা দিয়ে 'নোনা লেগেছে' বলা হয়?

(A) কালাজ্বর

(B) উদরাময়

(C) ম্যালেরিয়া

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-28. অনুচ্ছেদ অনুযায়ী জমিদারের ছেলেপিলেগুলো কলকাতায় এসে কী করে ?

(A) চশমা চোখে দেয়

(B) লুচি-কচুরি খায়

(C) দিনরাত গাড়ি চড়ে

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-29. অনুচ্ছেদ অনুযায়ী কীসের জন্য পুনর্জন্ম নেওয়াও বড়ো বেশি কথা মনে হয় না ?

(A) শুক্তো, মোচার ঘন্ট

(B) মণ্ডা-মেঠাই

(C) লুচি-কচুরি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-30. অনুচ্ছেদ অনুযায়ী কারা 'সইভ্য' হচ্ছে ?

(A) ঢাকার লোক

(B) বিক্রমপুরের লোক

(C) পূর্ববঙ্গের লোক

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

অনুচ্ছেদ—২

দুখিরাম রুই এবং ছিদাম রুই দুই ভাই সকালে যখন দা হাতে লইয়া জন খাটিতে বাহির হইল তখন তাহাদের দুই স্ত্রীর মধ্যে বকাবকি চেঁচামেচি চলিতেছে। কিন্তু প্রকৃতির অন্যান্য নানাবিধ নিত্য কলরবের ন্যায় এই কলহ-কোলাহলও পাড়াসুদ্ধ লোকের অভ্যাস হইয়া গেছে। তীব্র কণ্ঠস্বর শুনিবামাত্র লোকে পরস্পরকে বলে—''ঐ রে, বাধিয়া গিয়াছে'', অর্থাৎ যেমনটি আশা করা যায় ঠিক তেমনটি ঘটিয়াছে, আজও স্বভাবের নিয়মের কোনোরূপ ব্যত্যয় হয় নাই। প্রভাতে পূর্ব দিকে সূর্য উঠিলে যেমন কেহ তাহার কারণ জিজ্ঞাসা করে না, তেমনি এই কুরিদের বাড়িতে দুই জায়ের মধ্যে যখন একটা হৈ-হৈ পড়িয়া যায় তখন তাহার কারণ নির্ণয়ের জন্য কাহারও কোনোরূপ কৌতূহলের উদ্রেক হয় না।

B-31. কুরি-বউদের ঝগড়া নিয়ে প্রতিবেশীদের প্রতিক্রিয়া কেমন ?

(A) অভ্যাসে গা-সওয়া হয়ে গেছে

(B) অতিষ্ঠ হয়ে প্রতিবাদ করে

(C) সমঝোতা করার চেষ্টা করে

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-32. কুরিদের বাড়ির কোন্ ঘটনাটি প্রকৃতির মতো স্বাভাবিক ?

(A) দুই ভাইয়ের কাজে যাওয়া

(B) দুই জায়ের খোশগল্প

(C) দুই জায়ের কলহ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247

Adda247 GET IT ON Google Play

B-33. ''ঐ রে, বাধিয়া গিয়াছে''—কাদের অভিমত ?

(A) দুই ভাইয়ের

(B) দুই বৌয়ের

(C) প্রতিবেশীদের

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-34. ''... কুরিদের বাড়িতে দুই জায়ের মধ্যে ...''— এখানে 'জা' শব্দের অর্থ

(A) জায়া

(B) সতীন

(C) স্বামীর ভাইয়ের বউ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-35. ''... নিয়মের কোনোরূপ ব্যত্যয় হয় নাই।'' এখানে 'ব্যত্যয়' কথার অর্থ

(A) বিকল্প

(B) ব্যতিক্রম

(C) বিরোধ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

অনুচ্ছেদ—৩

পদ্মার বোটে ছিল আমার নিভৃত নিবাস। সেখান থেকে আশ্রমে চলে এসে আমার আসন নিলুম গুটি পাঁচ-ছয় ছেলের মাঝখানে। কেউ না মনে করেন, তাদের উপকার করাই ছিল আমার লক্ষ্য। ক্লাস-পড়ানো কাজে উপকার করার সম্বল আমার ছিল না। বস্তুত সাধনা করার আগ্রহ আমাকে পেয়ে বসেছিল, আমার নিজেরই জন্যে। নিজেকে দিয়ে ফেলার দ্বারা নিজেকে পাওয়ার লোভ আমাকে দখল করেছিল। ছোটো ছেলেদের পড়াবার কাজে দিনের পর দিন আমার কেটেছে, তার মধ্যে খ্যাতির প্রত্যাশা বা খ্যাতির স্বাদ পাবার উপায় ছিল না। সবচেয়ে নিম্ন শ্রেণির ইস্কুল মাস্টারি। ওই কটি ছোটো ছেলে আমার সমস্ত সময় নিলে, অর্থ নিলে, সামর্থ্য নিলে—এইটেই আমার সার্থকতা। এই যে আমার সাধনার সুযোগ ঘটল, এতে করে আমি আপনাকেই পেতে লাগলুম। এই আত্মবিকাশ, এ কেবল সাধনার ফলে, বৃহৎ মানবজীবনের সংগ্রামক্ষেত্রে। আপনাকে সরিয়ে ফেলতে পারলেই বৃহৎ মানুষের সংসর্গ পাওয়া যায়, এই সামান্য ছেলে-পড়ানোর মধ্যেও। এতে খ্যাতি নেই, স্বার্থ নেই, সেইজন্যই এতে বৃহৎ মানুষের স্পর্শ আছে।

B-36. 'প্রত্যাশা' শব্দটির সঠিক সমার্থক শব্দটি চিহ্নিত করো।

(A) ফলাকাঙ্ক্ষা

(B) আশানুরূপ

(C) স্বপ্ন-কল্পনা

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-37. "... নিজেকে পাওয়ার লোভ আমাকে ______ করেছিল।"

শূন্যস্থানে অনুচ্ছেদ থেকে শব্দ নির্বাচন করে বসাও।

(A) লোভী

(B) স্বার্থপর

(C) দখল

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-38. 'সম্বল' শব্দটির কোন্ প্রয়োগটি অসিদ্ধ ?

(A) উপকার করার সম্বল আমার নেই।

(B) তীর্থে যাবার সম্বল মাঝপথে চুরি হয়ে গেছে।

(C) লেখার সময় সম্বল ফুরিয়েছে।

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-39. 'নিভৃত' শব্দের অর্থ

(A) সুন্দর

(B) একান্ত নির্জন

(C) নীরব

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-40. নির্ভুল বাক্যটি চিহ্নিত করো।

(A) আমার সাধনার সুযোগ ঘটল না।

(B) তাদের উপকার করাই ছিল আমার লক্ষ্য।

(C) সবচেয়ে নিম্ন শ্রেণির ইস্কুল মাস্টারি।

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

অনুচ্ছেদ—৪

ব্রাহ্মণ বালক কহিল, "আমাকে পথের মধ্যে নন্দীগাঁয়ে নাবিয়ে দিতে পার ?"

বাবু সম্মতি প্রকাশ করিয়া জিজ্ঞাসা করিলেন, "তোমার নাম কী ?"

ব্রাহ্মণ বালক কহিল, "আমার নাম তারাপদ।"

গৌরবর্ণ ছেলেটিকে বড়ো সুন্দর দেখিতে। বড়ো বড়ো চক্ষু এবং হাস্যময় ওষ্ঠাধরে একটি সুললিত সৌকুমার্য প্রকাশ পাইতেছে। পরিধানে একখানি মলিন ধুতি। অনাবৃত দেহখানি সর্বপ্রকার বাহুল্যবর্জিত; কোনো শিল্পী যেন বহু যত্নে নিখুঁত নিটোল করিয়া গড়িয়া দিয়াছেন। যেন সে পূর্বজন্মে তাপস বালক ছিল এবং নির্মল তপস্যার প্রভাবে তাহার শরীর হইতে শরীরাংশ বহুল পরিমাণে ক্ষয় হইয়া একটি সম্মার্জিত ব্রাহ্মণ্য শ্রী পরিস্ফুট হইয়া উঠিয়াছে।

মতিলালবাবু তাহাকে পরম স্নেহভরে কহিলেন, "বাবা, তুমি স্নান করে এসো, এইখানে আহারাদি হবে।"

B-41. ব্রাহ্মণ বালকটির উর্ধ্বাঙ্গে কেমন পোশাক ছিল ?

(A) মলিন ধুতি

(B) কোনো পোশাক ছিল না

(C) ছেঁড়া গামছা

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-42. তারাপদর গন্তব্য কোথায় ?

(A) কলিকাতা

(B) কাঁঠালিয়া

(C) নন্দীগ্রাম

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-43. তারাপদকে দেখতে কেমন ?

(A) কুৎসিত

(B) রুগ্ন

(C) স্থূলাকার

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-44. ব্রাহ্মণ বালকটির গাত্রবর্ণ

(A) কালো

(B) মাঝারি

(C) ফর্সা

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-45. ''বাবা, তুমি স্নান করে এসো,''—'বাবা' সম্বোধনটি কোন্ অর্থে করা হয়েছে ?

(A) পিতা

(B) পুত্রবৎ বা বাছা

(C) নাম

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

অনুচ্ছেদ—৫

বেলা বেড়ে যায়, রোদ্দুর ওঠে কড়া হয়ে, দেউড়িতে ঘণ্টা বেজে ওঠে। পালকির ভিতরকার দিনটা ঘণ্টার হিসাব মানে না। সেখানকার বারোটা সেই সাবেককালের, যখন রাজবাড়ির সিংহদ্বারে সভাভঙ্গের ডঙ্কা বাজত—রাজা যেতেন স্নানে, চন্দনের জলে। ছুটির দিন দুপুরবেলা যাদের তাঁবেদারিতে ছিলুম তারা খাওয়া-দাওয়া সেরে ঘুম দিচ্ছে। একলা বসে আছি। চলেছে মনের মধ্যে আমার অচল পালকি, হাওয়ায়-তৈরি বেহারাগুলো আমার মনের নিমক খেয়ে মানুষ। চলার পথটা কাটা হয়েছে আমারই খেয়ালে। সেই পথে চলছে পালকি দূরে-দূরে দেশে-দেশে। সেইসব দেশের বই-পড়া নাম আমারই লাগিয়ে দেওয়া। কখনও বা তার পথটা ঢুকে পড়ে ঘন বনের ভিতর দিয়ে। বাঘের চোখ জ্বলজ্বল করছে, গা করছে ছমছম। সঙ্গে আছে বিশ্বনাথ শিকারি, বন্দুক ছুটল দুম! ব্যস, সব চুপ।

তারপরে এক সময়ে পালকির চেহারা বদলে গিয়ে হয়ে ওঠে ময়ূরপঙ্খি; ভেসে ভেসে চলে সমুদ্রে, ডাঙা যায় না দেখা। দাঁড় পড়তে থাকে ছপ্-ছপ্, ছপ্-ছপ্। ঢেউ উঠতে থাকে দুলে দুলে, ফুলে ফুলে। মাল্লারা বলে ওঠে, ''সামাল সামাল, ঝড় উঠল।'' হালের কাছে আবদুল মাঝি, ছুঁচলো তার দাড়ি, গোঁফ তার কামানো, মাথা তার নেড়া। তাকে চিনি, সে দাদাকে এনে দিত পদ্মা থেকে ইলিশ মাছ আর কচ্ছপের ডিম।

B-46. 'সিংহদ্বার' বলতে বোঝায়

(A) যে দরজায় সিংহ পাহারা দেয়

(B) মূল প্রবেশদ্বার

(C) খিড়কি দরজা

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-47. সঠিক উত্তরটি নির্বাচন করো।

(A) যারা পালকি বয় তাদের 'মাল্লা' বলে

(B) মোট বাহককে 'মাল্লা' বলে

(C) নৌকার মাঝিকে 'মাল্লা' বলে যারা দাঁড় বায়

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-48. 'সাবেককাল'-এর অর্থ

(A) গতকাল

(B) আগেকার কাল

(C) ভবিষ্যৎ কাল

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-49. শিকারির নাম

(A) শিবনাথ

(B) বিশ্বনাথ

(C) পার্শ্বনাথ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-50. সঠিক বাক্যটি চিহ্নিত করো।

(A) আবদুল মাঝি এনে দিত পদ্মা থেকে ইলিশ মাছ আর কচ্ছপের ডিম।

(B) গফুর মাঝি এনে দিত মেঘনা থেকে ইলিশ মাছ আর পাকা রুই।

(C) আবদুল মাঝি এনে দিত গঙ্গা থেকে ইলিশ মাছ আর কচ্ছপের ডিম।

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-51. 'অপমানিত' শব্দের স্ত্রীলিঙ্গ কোনটি ?

(A) অপমানিতা

(B) অনপমানিত

(C) অপমানবিদ্ধা

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-52. 'বুদ্ধিমতী' শব্দের পুংলিঙ্গ কোনটি ?

(A) বুদ্ধিমত্তা

(B) বুদ্ধিশীল

(C) বুদ্ধিবৎসল

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-53. গৃহে থাকে যে = গৃহস্থ—এটি কোন্ সমাসের উদাহরণ ?

(A) কর্মধারয়

(B) উপপদ তৎপুরুষ

(C) দ্বিগু

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-54. 'অনুরাগ' শব্দের বিপরীতার্থক শব্দ কোনটি ?

(A) রাগ

(B) সোহাগ

(C) বিরাগ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-55. উৎ + চকিত = ?

(A) উৎখচিত

(B) উচ্চকিত

(C) উৎসকিত

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-56. এককথায় প্রকাশ করো :

'যা আগে ঘটেনি'

(A) অঘটিত

(B) অবাস্তব

(C) অভূতপূর্ব

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-57. এককথায় প্রকাশ করো :

'বহুর মধ্যে একটি'

(A) অন্যতম

(B) বহুবিধ

(C) অনন্য

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-58. নিম্নোক্ত কোনটি শুদ্ধ বানান ?

(A) ভুমধ্যিকারি

(B) ভূম্যধিকারী

(C) ভুম্যাধ্যিকারী

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-59. এককথায় প্রকাশ করো :

'বাল্য অবধি'

(A) বালকসুলভ

(B) বালকোচিত

(C) আবাল্য

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-60. নিম্নোক্ত কোনটি শুদ্ধ বানান ?

(A) পৃথগন্ন

(B) প্রিথকান্ন

(C) পৃথকান্ন

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-61. বাংলা ভাষায় 'ল' ধ্বনিটি

(A) মূর্ধন্য ধ্বনি

(B) পার্শ্বিক ধ্বনি

(C) তাড়িত ধ্বনি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-62. উচ্চারণ অনুসারে বাংলা ভাষায় স্বরধ্বনির সংখ্যা

(A) ১৪টি

(B) ১২টি

(C) ৭টি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-63. 'বোতল' শব্দটির আগমন ঘটেছে

(A) গ্রিক শব্দ থেকে

(B) ফরাসি শব্দ থেকে

(C) ইংরেজি শব্দ থেকে

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-64. কোন্ সন্ধিটি শুদ্ধ তা চিহ্নিত করো।

(A) বাক্ + ঈশ্বরী = বাগেশ্বরী

(B) ততঃ + অধিক = ততোধিক

(C) ঈষ্ + ত = ইষ্ট

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-65. 'কবীশ' শব্দের যথার্থ সন্ধিবিচ্ছেদ কোনটি ?

(A) কবি + ইশ

(B) কবিঃ + ঈশ

(C) কবি + ঈশ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-66. নীচের কোন্ শব্দটি 'সমুদ্র' শব্দের সমার্থক ?

(A) পাটক

(B) ইরাবান

(C) সমুদ্ভাসন

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-67. 'প' বর্গের বর্ণগুলিকে বলা হয়

(A) ওষ্ঠ্যবর্ণ

(B) স্পর্শবর্ণ

(C) মূর্ধন্যবর্ণ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-68. নীচের কোনটি মহাপ্রাণ ধ্বনি ?

(A) ক্

(B) ড়্

(C) ঝ্

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-69. "সে মরণে ভীত নয়"—রেখাঙ্কিত পদটি কোন্ কারক ?

(A) কর্মকারক

(B) করণ কারক

(C) অপাদান কারক

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-70. "নিকষা সতী তোমার জননী"—রেখাঙ্কিত শব্দটি কী পদ ?

(A) বিশেষ্য

(B) ব্যক্তিবাচক সর্বনাম

(C) সাকল্যবাচক সর্বনাম

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-71. 'আয়া' শব্দের পুংলিঙ্গ কোনটি ?

(A) পুরুষ আয়া

(B) খানসামা

(C) চাকর

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-72. 'দিঙ্‌মণ্ডল' শব্দের সন্ধিবিচ্ছেদ হলো

(A) দিক্ + মণ্ডল

(B) দিঙ্ + মণ্ডল

(C) দিগ্ + মণ্ডল

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-73. _____ + মিলিত = সম্মিলিত

শূন্যস্থানের সঠিক শব্দ কোনটি ?

(A) সন্

(B) সম

(C) সম্

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-74. 'গোঁসাই' শব্দের স্ত্রীলিঙ্গ কোনটি ?

(A) গোঁসাইনী

(B) গোঁসাইমা

(C) মা-গোঁসাই

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-75. 'সন্তান' কোন্ লিঙ্গ ?

(A) ক্লীবলিঙ্গ

(B) পুংলিঙ্গ

(C) উভলিঙ্গ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-76. 'সে' কোন্ পুরুষ, কোন্ বচন ?

(A) প্রথম পুরুষ, একবচন

(B) মধ্যম পুরুষ, একবচন

(C) প্রথম পুরুষ, বহুবচন

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-77. বিলাতি > বিলিতি—কীসের উদাহরণ ?

(A) স্বরসংগতি

(B) অপিনিহিতি

(C) অভিশ্রুতি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247
GET IT ON Google Play

B-78. ''ছেলেরা বল খেলে।''—'বল' কোন্ কারক, কোন্ বিভক্তি ?

(A) কর্তৃকারকে শূন্য বিভক্তি

(B) করণ কারকে শূন্য বিভক্তি

(C) কর্মকারকে শূন্য বিভক্তি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-79. ''আমি ভাতটাত খাব না।''—'ভাতটাত' কী জাতীয় শব্দ ?

(A) জোড়া শব্দ

(B) অনুকার শব্দ

(C) প্রত্যয় নিষ্পন্ন শব্দ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-80. _____ + অনীয় = বরণীয়

শূন্যস্থানে সঠিক ধাতু কী হবে ?

(A) বৃ

(B) ব

(C) বি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-81. সঠিক অর্থ নির্ণয় করো :

'বিড়ালতপস্বী'

(A) ভণ্ড

(B) জ্ঞানী

(C) ধার্মিক

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-82. সঠিক অর্থ নির্ণয় করো :

'কেষ্টবিষ্টু'

(A) ঠাকুর-দেবতা

(B) গণ্যমান্য

(C) হেঁজিপেজি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-83. সঠিক অর্থ নির্ণয় করো :

'আকাশকুসুম'

(A) স্বর্গের পারিজাত

(B) অলীক কল্পনা

(C) গগন পুষ্প

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-84. 'নীর' শব্দের সমার্থক শব্দ হলো

(A) বাসা

(B) জল

(C) পানি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-85. 'কুঁড়ি' শব্দের সমার্থক শব্দ হলো

(A) বিশ সংখ্যা

(B) মুকুল

(C) বিষ

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-86. 'দ্বারা' শব্দের সমার্থক শব্দ হলো

(A) দিয়া

(B) স্ত্রী

(C) দরজা

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-87. শুদ্ধ রূপটি বাছো।

(A) ধরি মৎস্য না ছুঁই জল

(B) ধরি মাছ না ছুঁই পানি

(C) ধরি মৎস্য না ছুঁই পানি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-88. প্রবন্ধ রচনার ক্রমপর্যায়টি হলো

(A) বিষয়বস্তু > ভূমিকা > উপসংহার

(B) ভূমিকা > বিষয়বস্তু > উপসংহার

(C) ভূমিকা > উপসংহার > বিষয়বস্তু

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-89. 'প্রতিবেদন' শব্দের আভিধানিক অর্থ হলো

(A) সংলাপ

(B) ধারাভাষ্য

(C) বিবরণী

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-90. 'বাগান' শব্দের শুদ্ধ সমার্থক তালিকাটি নির্দেশ করো।

(A) উদ্যান, বাগিচা, কানন, অরণ্য

(B) উদ্যান, বাগিচা, কানন, মালঞ্চ

(C) অরণ্য, কানন, বিপিন, উদ্যান

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-91. দুঃখ, আনন্দ, ঘৃণা, ভয় প্রভৃতি আবেগ-প্রকাশক বাক্যের শেষে যে যতিচিহ্ন বসে তা হলো

(A) প্রশ্নচিহ্ন (?)

(B) পূর্ণযতি বা দাঁড়ি (।)

(C) বিস্ময়বোধক চিহ্ন (!)

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-92. বিপরীতার্থক শব্দের কোন্ তালিকাটি শুদ্ধ ?

(A) অবনতি–উন্নতি; ক্রেতা–বিক্রেতা; উদয়–অস্ত; একাল–সেকাল

(B) অবনতি–নতি; ক্রেতা–দোকানদার; উদয়–অনুদয়; একাল–ওকাল

(C) অবনতি–অনুমতি; ক্রেতা–পণ্য; উদয়–উদ্ভাস; একাল–পরকাল

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-93. প্রয়োগগত শুদ্ধ শব্দটি চিহ্নিত করো।

(A) সখ্যতা

(B) উৎকর্ষতা

(C) দৈন্য

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-94. সম্পর্কিত শব্দগুচ্ছের মধ্যে কোনটি সামঞ্জস্যহীন ?

(A) পিসি-ভাইঝি

(B) শাশুড়ি-ননদ

(C) ঠাকুমা-নাতনি

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-95. নিম্নলিখিত কোন্ বাক্যটি ঘটমান বর্তমান কাল নয় ?

(A) আমি বই পড়ছি।

(B) আমি শহরে গিয়েছিলাম।

(C) সে গান গাইছে।

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

B-96. নিম্নলিখিত কোন্ বাক্যটি নিত্যবৃত্ত অতীত কাল নয় ?

(A) তারা রোজ হোটেলে খায়।

(B) তখন আপনি আমাদের বাড়ি আসতেন।

(C) আমরা প্রতি বছর পূজার ছুটিতে বেড়াতে যেতাম।

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-97. শূন্যস্থান পূরণ করো :

তাহারা স্কুলে পৌঁছিল ______ বৃষ্টি থামিয়া গেল।

(A) নতুবা

(B) তথাপি

(C) এবং

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-98. ভুল বাক্যটি চিহ্নিত করো।

(A) বল বল বল শবে শত বিনা বেণু রবে।

(B) মহামারীর সময়ে শব-দাহ সম্ভব হয় না।

(C) অন্ধের কিবা রাত্রি কিবা দীন।

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-99. সঠিক বাক্যটি চিহ্নিত করো।

(A) বিপদে পরে আপনার স্মরন নিলাম।

(B) বিপদে পড়ে আপনার স্মরন নিলাম।

(C) বিপদে পড়ে আপনার শরণ নিলাম।

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

B-100. সঠিক বানান ব্যবহার করো :

"হে ______,
নিত্য নিত্য বুঝায়ে দিতেছ মোরে
যে তৃষ্ণা, যে ক্ষুধা
তোমার সংসাররথে সহস্রের সাথে
বাঁধি মোরে"

(A) বসুধা

(B) বসূধা

(C) বশুধা

(D) উপরোক্তগুলির মধ্যে একের থেকে অধিক

(E) উপরের কোনোটিই নয়

Adda247 GET IT ON Google Play

SPACE FOR ROUGH WORK

Adda247

Adda247 GET IT ON Google Play

SPACE FOR ROUGH WORK

SPACE FOR ROUGH WORK

SPACE FOR ROUGH WORK

★ ★ ★

Adda247 GET IT ON Google Play

16/PV/M–2023–01

पुस्तिका शृंखला

उम्मीदवार का अनुक्रमांक

E

प्रश्न-पुस्तिका

भाषा

पत्र—1

समय : 2 घण्टे

पूर्णांक : 100

प्रश्नों के उत्तर देने से पहले नीचे लिखे अनुदेशों को ध्यान से पढ़ लें।

महत्त्वपूर्ण अनुदेश

1. यह प्रश्न-पुस्तिका दो भागों में विभाजित है, भाग–I एवं भाग–II। भाग–I **अंग्रेजी भाषा** सभी के लिए समान है। भाग–II में तीन भाषा—हिन्दी भाषा, उर्दू भाषा एवं बंगाली भाषा के प्रश्न हैं। **तीन भाषाओं में से किसी एक भाषा को चुनें।**

2. **भाग–I** में प्रश्न संख्या **1** से **25**, **भाग–II में हिन्दी भाषा** में प्रश्न संख्या **H–26** से **H–100**, उर्दू भाषा में प्रश्न संख्या **U–26** से **U–100**, **बंगाली भाषा** में प्रश्न संख्या **B–26** से **B–100** हैं।

3. **सभी** प्रश्नों का अंक समान है।

4. भाग–I के प्रश्नों के उत्तर दें एवं भाग–II से तीन भाषाओं में से किसी एक भाषा का उत्तर दें।

5. **परीक्षा आरम्भ होते ही आप अपनी प्रश्न-पुस्तिका की जाँच कर देख लें कि इसके ऊपर दायीं ओर प्रश्न-पुस्तिका की शृंखला मुद्रित है। कृपया जाँच लें कि पुस्तिका में रफ़ कार्य हेतु चार पृष्ठों (पृष्ठ सं० 44 से 47) सहित पूरे 48 मुद्रित पृष्ठ हैं और कोई प्रश्न या पृष्ठ बिना छपा हुआ या फटा हुआ या दोबारा आया हुआ तो नहीं है। पुस्तिका में किसी प्रकार की त्रुटि पाने पर तत्काल इसके बदले इसी शृंखला की दूसरी सही पुस्तिका ले लें।**

6. इस पृष्ठ के ऊपर निर्धारित स्थान में अपना अनुक्रमांक अवश्य लिखें। प्रश्न-पुस्तिका पर और कुछ न लिखें।

7. प्रश्नों के उत्तर देने के लिए आपको वीक्षक द्वारा अलग से उत्तर पत्रक दिया जायेगा। **अपने उत्तर पत्रक के पृष्ठ-1 पर निर्धारित स्थान में अपना नाम, अनुक्रमांक, प्रश्न-पुस्तिका शृंखला तथा अन्य विवरण अवश्य लिखें अन्यथा आपका उत्तर पत्रक जाँचा नहीं जायेगा।**

8. उत्तर पत्रक के **पृष्ठ-2** पर निर्धारित स्थान में अपने **अनुक्रमांक** तथा **प्रश्न-पुस्तिका की शृंखला E, F, G या H** जैसा इस प्रश्न-पुस्तिका के आवरण पृष्ठ के ऊपर दायीं ओर अंकित है, से सम्बन्धित कोष्ठक को काली/नीली स्याही के बॉल-पॉइन्ट पेन से अवश्य कूटबद्ध करें। **उत्तर पत्रक पर प्रश्न-पुस्तिका शृंखला अंकित नहीं करने अथवा गलत शृंखला अंकित करने पर उत्तर पत्रक का सही मूल्यांकन नहीं होगा।**

9. प्रत्येक प्रश्न के **पाँच** उत्तर—(A), (B), (C), (D) और (E) क्रम पर दिये गये हैं। उनमें से आप सबसे सही **केवल एक** उत्तर को चुनें और अपने उत्तर पत्रक पर अंकित करें। प्रत्येक प्रश्न के लिए **केवल एक** ही उत्तर चुनना है। आपका कुल प्राप्तांक आपके द्वारा उत्तर पत्रक में अंकित सही उत्तरों पर निर्भर होगा।

10. उत्तर पत्रक में प्रत्येक प्रश्न संख्या के सामने **पाँच** वृत्त इस प्रकार बने हुए हैं—Ⓐ, Ⓑ, Ⓒ, Ⓓ और Ⓔ। प्रश्नों के उत्तर देने के लिए आपको अपनी पसन्द के **केवल एक** वृत्त को काली/नीली स्याही के बॉल-पॉइन्ट पेन से चिह्नित करना है। प्रत्येक प्रश्न के लिए केवल एक उत्तर को चुनें और उसे अपने उत्तर पत्रक में चिह्नित करें। आप उत्तर पत्रक में यदि एक प्रश्न के लिए एक से अधिक वृत्त में निशान लगाते हैं, तो आपका उत्तर गलत माना जायेगा। **उत्तर पत्रक में उत्तर को चिह्नित करने के लिए केवल काली/नीली स्याही के बॉल-पॉइन्ट पेन का ही प्रयोग करें। किसी भी प्रकार का काट-कूट अथवा परिवर्तन मान्य नहीं है।**

11. प्रश्न-पुस्तिका से कोई पन्ना फाड़ना या अलग करना मना है। प्रश्न-पुस्तिका और उत्तर पत्रक को परीक्षा अवधि में परीक्षा भवन से बाहर कदापि न ले जायें। **परीक्षा के समापन पर उत्तर पत्रक वीक्षक को अवश्य सौंप दें।** उसके बाद आपको अपनी प्रश्न-पुस्तिका अपने साथ ले जाने की अनुमति है।

12. ऊपर के अनुदेशों में से किसी एक का भी पालन नहीं करने पर आप पर आयोग के विवेकानुसार कार्रवाई की जा सकती है अथवा आपको दण्ड दिया जा सकता है।

13. अभ्यर्थी उत्तर पत्रक को अपनी उपस्थिति में Self Adhesive LDPE Bag में पूरी तरह से पैक/सील करवाने के उपरांत ही परीक्षाकक्ष को छोड़ें।

Note : English version of the instructions is printed on the First Page of this Booklet.